

GLÓWNY INSPEKTOR SANITARNY
Jarosław Pinkas

GIS-EP-SO-073-00024/WE/18

Warszawa, dnia 20.11.2018r.

SK 46746/2018
(dot. SK 44360/2018, SK 46744/2018)

Pan
Marek Michalak
Rzecznik Praw Dziecka
Biuro Rzecznika Praw Dziecka
00-450 Warszawa, ul Przemysłowa 30/32

Szanowny Panie Ministrze,

odpowiadając na pismo Rzecznika Praw Dziecka znak ZSS.422.40.2018 z dnia 16 października 2018 roku w sprawie *przekazania informacji na temat planowanych działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej w obszarze szczepień ochronnych oraz profilaktyki chorób zakaźnych* informuję co następuje.

Na wstępie pragnę podziękować Panu Rzecznikowi za wyrażoną w obecnym wystąpieniu opinię przeciwną likwidacji obowiązku szczepień ochronnych, o zniesieniu którego była mowa w procedowanym w Sejmie RP obywatelskim projekcie ustawy *o zmianie ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi* autorstwa Stowarzyszenia STOP NOP. Jednoznaczna opinia Rzecznika Praw Dziecka w tej sprawie, jako instytucji publicznej zajmującej się ochroną szeroko pojmowanych praw i wolności, zwłaszcza praw i wolności dzieci, jest dla mnie szczególnie cenna, gdyż podstawowym argumentem podnoszonym przez autorów ww. projektu regulacji za zniesieniem prawnego obowiązku poddawania dzieci szczepieniom ochronnym w wymaganym zakresie jest rzekome naruszenie przez władze publiczne praw i wolności określonych w art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Podzielam stanowisko Rzecznika Praw Dziecka, że wszelkie działania, których konsekwencją byłoby obniżenie wskaźników stanu zaszczepienia dzieci w Polsce, byłyby

niepodległa

niekorzystne dla bezpieczeństwa zdrowotnego, a ponadto byłyby sprzeczne z podstawowym prawem dziecka do ochrony jego zdrowia i życia.

Zgodnie z art. 68 ust. 4 Konstytucji RP władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych (w tym zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi). Szerzące się epidemicznie zakażenia i choroby zakaźne były bowiem w przeszłości powodem wysokiej śmiertelności i chorobowości, powodowały straty społeczne i ekonomiczne. Realizacja zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych oraz innych chorób o charakterze społecznym jest możliwa dzięki racjonalnym działaniom w obszarze zdrowia publicznego podejmowanym przez organy i instytucje państwa. Działania te skupiają się na właściwej regulacji prawnej szczepień ochronnych, działalności oświatowo-zdrowotnej, egzekwowaniu obowiązku poddawania się szczepieniom w odniesieniu do tych szczepień ochronnych, które są szczepieniami obowiązkowymi, zapewnieniu bezpieczeństwa wykonywania szczepień ochronnych. Nie można zatem podzielić argumentów podnoszonych przez niektóre stowarzyszenia i nieformalne ruchy głoszące fałszywą tezę o rzekomym bezwzględym prymacie wolności wyboru i wolności życia rodzinnego od ingerencji organów państwowych, w tym wyrażające żądanie zapewnienia rodzicom pełnej swobody przy podejmowaniu decyzji o poddaniu dziecka szczepieniom ochronnym. Zgodnie bowiem z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w demokratycznym państwie prawa konstytucyjne wolności i prawa mogą być ograniczane w drodze ustawy, m.in. gdy jest to niezbędnie dla ochrony zdrowia.

Obowiązkowe szczepienia ochronne są skuteczną i powszechnie społecznie akceptowaną metodą zapobiegania zachorowaniom na choroby zakaźne, zarówno w wymiarze zapobiegania zachorowaniom u osoby poddanej szczepieniom ochronnym (prewencji indywidualnej), jak również kształtowania odporności całej populacji na zachorowania (prewencji zbiorowej). Warunkiem osiągnięcia odporności w skali populacji jest bowiem wysoki odsetek zaszczepionych osób (zwykle odporność populacyjną osiąga się przy zaszczepieniu wysokiego odsetka populacji – tj. co najmniej ok. 95%), co skutecznie zapobiega szerzeniu się zachorowań na choroby zakaźne nie tylko na osoby uodpornione w drodze szczepienia, ale również u tych osób, które ze względu na przeciwwskazania zdrowotne nie mogą być przeciw nim szczepione, noworodków i najmłodszych niemowląt lub osób, które pomimo prawidłowego przeprowadzonego szczepienia nie wykształciły odporności immunologicznej (w tym osobom z niedoborami odporności immunologicznej oraz w trakcie leczenia immunosupresyjnego po przeszczepie).

Nałożenie przez ustawodawcę powszechnego obowiązku poddawania dzieci szczepieniom ochronnym przeciw wybranym chorobom zakaźnym w celu zapewnienia wysokiego odsetka osób uodpornionych w populacji jest wspierane działaniami oświatowo-zdrowotnymi propagującymi wiedzę o roli szczepień w zapobieganiu chorobom zakaźnym. Ponadto zostało ono zabezpieczone przewidzianymi prawem środkami egzekucji wykonania tego obowiązku przez osoby do tego prawnie zobowiązane.

Wprowadzenie obowiązkowych szczepień ochronnych przeciw wybranym chorobom zakaźnym zmniejsza również społeczne skutki związane z ciężkimi zdrowotnymi następstwami chorób zakaźnych, w tym związane z kosztami leczenia tych chorób oraz leczenia ich powikłań, które są ponoszone przez sektor finansów publicznych. Przykładem chorób zakaźnych, których zwalczenie w skali światowej było możliwe w drodze powszechnych i obowiązkowych szczepień ochronnych, była ospa prawdziwa (obecnie uznawana za chorobę już całkowicie wykorzenioną). Polska uczestniczy w międzynarodowych działaniach Światowej Organizacji Zdrowia prowadzących do wykorzenienia zakażeń wirusem polio (obecnie choroba uznana za wykorzenioną w Europie) a w dalszej kolejności chorób takich, jak odra i różyczka. Obowiązek szczepień ochronnych bywa wprowadzany wobec niektórych chorób zakaźnych również wtedy, gdy powszechne i obowiązkowe szczepienia nie prowadzą do eliminacji tych chorób. Nałożenie obowiązku szczepień ochronnych przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B oraz przeciw tężcowi służy bowiem głównie prewencji indywidualnej tych chorób jednak zmniejsza społeczne skutki występowania tych chorób w populacji (np. związane z kosztami wielomiesięcznego leczenia tężca w oddziałach intensywnej terapii).

Obowiązek poddawania się szczepieniom ochronnym ma charakter osobistego świadczenia osoby zobowiązanej, wynikającego z przepisów prawa powszechnie obowiązującego, którego niewykonanie skutkuje: egzekucją jego wykonania na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. *o postępowaniu egzekucyjnym w administracji* (Dz.U. z 2018 r. poz. 1314, z późn. zm.) oraz odpowiedzialnością karną na podstawie przepisów Kodeksu wykroczeń.

Podstawą prawną do nałożenia obowiązku szczepień przeciw wybranym chorobom zakaźnym jest art. 5 ust. 1 pkt 2 i ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. *o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi* (Dz.U. z 2018 r. poz. 151, z późn. zm.), który zobowiązuje osoby przebywające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do poddawania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym na zasadach określonych w ustawie, przy czym

zgodnie z art. 5 ust. 2 ww. ustawy w odniesieniu do osób nieposiadających pełnej zdolności do czynności prawnych (m.in. dzieci) odpowiedzialność za wypełnienie tego obowiązku ponosi osoba sprawująca nad tą osobą prawną pieczę albo jej opiekun faktyczny (zwykle są to rodzice). Wykaz obowiązkowych szczepień ochronnym i grupy osób obowiązanych do poddania się tym szczepieniom zostały określone w art. 17 ust. 1 ww. ustawy i rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w *sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych* (Dz.U. z 2018 r. poz. 753) wydanym na podstawie upoważnienia zawartego w art. 17 ust. 10 ww. ustawy. Taki sposób uregulowania obowiązku poddawania się szczepieniom ochronnym przeciwko wybranym chorobom zakaźnym jest powielany w kolejnych regulacjach prawnych i z niewielkimi zmianami funkcjonuje w Polsce od blisko 60 lat. Nigdy też nie został zakwestionowany. Uzupełnieniem ww. regulacji prawnych jest ogłaszany corocznie przez Głównego Inspektora Sanitarnego w drodze komunikatu Program Szczepień Ochronnych przeznaczony dla lekarzy i pielęgniarek będących realizatorami obowiązkowych szczepień ochronnych, będący dokumentem technicznym zawierającym informacje i wytyczne nt. sposobu realizacji obowiązku szczepień zgodne z aktualną wiedzą medyczną.

W przypadku stwierdzenia uchylania się rodziców dzieci od wypełnienia tego ustawowego obowiązku szczepień dzieci konieczne jest podejmowanie działań w celu przymuszenia osób zobowiązanych (rodziców dzieci) do wypełnienia tego obowiązku. Kwestie sposobu egzekwowania ww. obowiązku szczepień, jako obowiązku administracyjnego o charakterze niepieniężnym, zostały określone w przepisach ustawy o *postępowaniu egzekucyjnym w administracji*, Zgodnie z art. 5 § 1 pkt 2 ww. ustawy organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej są uprawnione do żądania w drodze egzekucji administracyjnej wykonania obowiązku szczepień, tj. są wierzycielem obowiązku szczepień w rozumieniu art. 1a ww. ustawy.

Jedyne zatem organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej będące wierzycielem obowiązku szczepień są wyposażone w kompetencje do wszczynania na drodze administracyjnej działań organów egzekucyjnych (wojewodów i w II instancji Ministra Zdrowia) w przypadku uchylania się od wykonania obowiązku szczepień - mających w konsekwencji doprowadzić osoby prawnie do tego zobowiązane, lecz uchylające się od spełnienia tego obowiązku, do poddania się szczepieniu obowiązkowemu (poddaniu dzieci tym szczepieniom).

Od 2013 roku, wraz z wykładniczym narastaniem liczby osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych (obowiązku poddania dzieci szczepieniom ochronnym) w wymaganym prawem zakresie, Główny Inspektor Sanitarny każdego roku w planach działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej na kolejny rok przewiduje wzmożenie działań z zakresu nadzoru nad wypełnianiem przez osoby zobowiązane prawnego obowiązku poddawania dzieci szczepieniom ochronnym w wymaganym prawem zakresie. Niezależnie od sprawowanego nadzoru Główny Inspektor Sanitarny inicjuje działania informacyjne promujące szczepienia ochronne jako bezpieczną i skuteczną metodę zapobiegania chorobom zakaźnym w szczególności u dzieci. Podejmowane w tym zakresie działania są prowadzone we współpracy z samorządami zawodowymi lekarzy, pielęgniarek i położnych, instytutami naukowymi, towarzystwami naukowymi, stowarzyszeniami działającymi w obszarze medycznym oraz przy udziale stowarzyszeń i inicjatyw społecznych tworzących ogólnopolską koalicję na rzecz promocji szczepień.

z powiawiem

Główny Inspektor Sanitarny
z up.

Izabela Kuchańska
Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego